

Gnàthachas Litreachaidh na Gàidhlig

Airson liosta nuadh-aimsireil de phrisean theirigibh gu earrann Reicean Foillseachaidh agus Sios-luchdaichean air làrach-lìn SQA.

Bidh an sgrìobhainn seo air fhoillseachadh ann an caochladh chruthan, a' gabhail a-steach clò-sgrìobhadh mòr, breul agus cànanan coimhearsnachd. Airson tuilleadh fiosrachaidh cuiribh fòn gu Ionad-bruidhne SQA aig 0845 279 1000.

Tha SQA a' gealltainn cànan simplidh a chleachdadh. Feuchaidh sinn ri ar foillseachaidhean a dhèanamh cho furasta an tuigsinn 's as urrainn dhuinn, agus feuchaidh sinn ri goileam gun fheum a sheachnadh. Ma tha sibh a' meas gu bheil cainnt sam bith san sgrìobhainn seo a tha doirbh a tuigsinn, no air am faodar piseach a thoirt, sgrìobhaibh gu An Neach-deasachaidh.

Dealbh còmhdaich le Natalie Faickney, Our Lady and St Patrick's High School, Dùn Breatann

Dealbhte le Cànan. www.canan.co.uk

Gnàthachas Litreachaidh na Gàidhlig

An deasachadh seo: An Dàmhair 2009

Còd-foillseachaidh: BB4616

Foillsichte le Ùghdarras Theisteanas na h-Alba

Togalach Optima, 58 Sràid MhicDhonnchaidh, Glaschu G2 8DQ

Rathad Muilnean an Iarainn, Dail Chè, Meadhan Lodainn EH22 1LE

www.sqa.org.uk

Faodar am fiosrachadh san fhoillseachadh seo a chleachdadh mar thaic do theisteanasan SQA. Ma chleachdar e, is còir SQA ainmeachadh gu soilleir mar bhun. Ma chleachdar e air adhbhar sam bith eile, feumar cead sgrìobhte fhaighinn bho Sgioba-foillseachadh SQA. Chan fhaodar a chleachdadh air adhbharan malairt.

© Ùghdarras Theisteanas na h-Alba 2009

Ro-ràdh.....	1
1 Riaghailt an litreachaidh	2
2 Gnè chonnragan.....	3
3 Buidhnean chonnragan.....	4
4 Riochdachadh fhuaimreagan.....	5
5 Cuideam fhacal.....	7
6 Asgairean agus beàrnan.....	9
7 Freagarrachd fhuaimnean agus facail-iasaid.....	10
8 Gniomhairean.....	11
9 Ràdhan roimhearach.....	12
10 Tàthanadh	14
11 Cùisean litreachaidh eile.....	16
a) Àireamhan.....	16
b) Miosan na bliadhna	17
c) Cinn-latha.....	17
d) Làithean.....	17
e) Sloinnidhean	18
f) Ainmean àitean	18
g) Tìotalan pearsanta.....	18
h) Geàrr-ainmean	19
i) Giorrachaidhean.....	20
12 Liosta fhacal – Tha an liosta fhacal air a foillseachadh an dèidh na h-earrainne Beurla.	

Ann an 1976, stèidhich an *Scottish Certificate of Examination Board* (SCEEB), mar thoradh air iarrtas bhon Phannal Ghàidhlig, fo-chomataidh den Phannal airson gnòthaichean co-cheangailte ri litreachadh na Gàidhlig a rannsachadh. Bha luchd-sgrùdaidh SCEEB mothachail air mì-chòrdaidhean ann an Gàidhlig sgrìobhte agus bhathar a' faireachdainn gum bu chòir stiùireadh a dheasachadh airson a bhith cinnteach gun gabhadh tidsearan agus sgoilearan ri gnàthachas litreachaidh iomchaidh. Cuideachd, bha e cudromach gun cleachdadh luchd-sgrùdaidh, luchd-deasachaidh agus luchd-comharrachaidh am pàipear ann a bhith a' dèiligeadh ri pàipearan agus ri sgrìobtan dheuchainnean.

Chaidh molaidhean na fo-chomataidh fhoillseachadh ann an 1981 sa phàipear *Gaelic Orthographic Conventions* (GOC). Tha am pàipear seo air a bhith na bhunait luachmhor ann an iomadh raon de leasachadh na Gàidhlig bhon uair sin, agus cleachdadh na Gàidhlig a' leudachadh gu caochladh raointean de bheatha phoblach na h-Alba.

A-nise tha an *Scottish Qualifications Authority* (SQA), a ghabh àite SCEEB, air co-dhùnadh gum bu chòir leasachadh agus nuadh-dheasachadh a dhèanamh air a' phàipear, air sgàth mar a tha foghlam tro mheadhan na Gàidhlig a' leudachadh agus air sgàth meudachaidh air cànan ann an rianachd phoblach le stiùireadh bho SQA, ach a' cumail ri na prionnsapail agus ri na molaidhean a bha ann bho thùs. 'S e an t-amas gum bi am pàipear nuadh-dheasaichte nas fhasa a chleachdadh, agus tha an liosta fhacal air a leudachadh a' feuchainn ris a' ghnàthachas a shoilleireachadh gu ìre nas motha. Mar as trice, is e aon ghnàthachas a thathar a' moladh, ged a thathar mothachail, ann an cuid de dh'eisimpleirean, gu bheil barrachd air aon ga chleachdadh. Chan e an rùn gum bi an liosta ath-leasaichte de dh'fhacail ann an cumadh faclair, no coltach ri faclair. Is e innleachd a tha innte a dh'fhaodas daoine a chleachdadh nuair a tha teagamh ann mu chiamar as còir facal no ràdh a bhith air a litreachadh. Chaidh cho beag 's a ghabhadh de notaicheanmineachaidh a chleachdadh. San deasachadh seo – air fhoillseachadh ann an cumadh dà-chànanach mar phàirt de Phlana Cànanain Gàidhlig SQA – tha grunn leasachaidhean air deasachadh ùr 2005.

Tha SQA a' toirt taing do Riaghaltas na h-Alba agus do Bhòrd na Gàidhlig airson taic-airgid an lùib a bhith ag ath-dheasachadh GOC.

Comhairleach a' Phròiseict	Dòmhnall Iain Maclomhair
Buidheann-Stiùiridh	Anna NicSuain, Colaisde a' Chaisteil, Leòdhas A G Boyd Robasdan, Sabhal Mòr Ostaig Iain MacDhòmhnail, Comhairle nan Leabhraichean
Oifigearan SQA	Marilyn M Waters, Victoria Kewney, Tahir Mohammed
Comhairleach SQA	Evgeniya Matyunina

Tha riaghailt an litreachaidh — 'leathann ri leathann is caol ri caol' — a' ciallachadh nuair a bhios aon chonrag, no barrachd air aon, eadar dà fhuaimreig, gum bi na fuaimreagan air gach taobh de na connragan den aon ghnè.

- a Ma tha an fhuaimreag ro na connragan leathann, **a**, **o** no **u**, is còir gum bi an fhuaimreag a thig nan dèidh leathann mar an ceudna.

▶ *bodach, ceòlmhor, cumadh*

- b Ma tha an fhuaimreag ro na connragan caol, **i** no **e**, is còir gum bi an fhuaimreag a thig nan dèidh caol mar an ceudna.

▶ *caileag, coinnich, oidhche*

Tachraidh saoradh bhon riaghailt seo le cuid de phàirtearan fulangach coileanta, me

▶ *glacte, leagte, togte*

an co-cheangal ri cuid de dh'fhacail fhillte, me

▶ *banrigh, choreigin, mocheirigh, rudeigin*

agus an co-cheangal ri cuid de dh'fhacail-iasaid, me

▶ *mosgioto, soircas, telefòn*

2 Gnè chonnragan

- a Is còir connragan no buidhnean chonnragan de ghnè mullach-beòil a bhith air an comharrachadh le fuaimreagan caola (**e, i**) a bhith làimh riutha:
- ▶ aig toiseach facail: **ceann, geall, greann, seall, steall**
 - ▶ aig deireadh facail: **cruinn, cuirm, Goill, rùisg, saill**
 - ▶ ann am meadhan facail: **clisgeadh, cruinne, sailleadh, tuilleadh**
- b Is còir connragan no buidhnean chonnragan de ghnè bhealarach a bhith air an comharrachadh le fuaimreagan leathann (**a, o, u**) a bhith làimh riutha:
- ▶ aig toiseach facail: **gràn, sprùilleach, stòr**
 - ▶ aig deireadh facail: **ceann, cosg, geal, sealg**
 - ▶ ann am meadhan facail: **ceannaich, balach, cosgais, lochdan**
- c Is còir *seo* agus *siud*, a tha a' foillseachadh gnè mullach-beòil, a chleachdadh. A thaobh *neo* agus *no*, is e *no* an roghainn, ged a tha *neo* freagarrach san ràdh *air neo*.
- d Is còir *taigh* a chleachdadh an àite *tigh* airson fuaim na connraig a ghleidheadh.

3 Buidhnean chonnragan

a Is còir na litrichean **sg** a chleachdadh anns gach suidheachadh an àite **sc**:

- ▶ *basgaid, cosg, pasgan, Sgalpaigh, sgian*

Is còir na litrichean **sp** a chleachdadh anns gach suidheachadh an àite **sb**:

- ▶ *cuspair, cuspann, speal, uspag*

Ach, air sgàth cho tric 's a nochdas iad agus air sgàth cho eòlach 's a thathar orra, cha chòir atharrachadh a dhèanamh air litreachadh nam facal *deasbad, easbaig, susbaint* agus *taisbeanadh*.

Is còir na litrichean **st** a chleachdadh anns gach suidheachadh an àite **sd**:

- ▶ *aosta, a-rithist, èist, furasta, gasta, pòsta, staidhre, tuarastal, tubaist*

Cha bhiodh seo a' beantainn ri ainm-àite fillte far a bheil 'dal' no 'dail' mar eileamaid dheireannach, me

- ▶ *Gramasdail, Lacasdail, Loch Baghasdail*

Dh'fhaodadh seo tachairt cuideachd ann an ainmean suidhichte pearsanta agus ann an ainmean shoidhnichean, me

- ▶ *Alasdair, Colaisde, Fionnlasdan, Taigh-òsda, Ùisdean*

Cuideachd, *Criosd(a), Criosdaidh*, msaa.

b Is còir an ro-leasachan **comh-** a sgrìobhadh mar **co-** nuair nach eil cuideam air, me

- ▶ *co-chomann, co-chòrdadh, co-labhairt, co-ogha*

Nuair a tha cuideam air, ach far nach eil srònachadh, is còir facail a sgrìobhadh mar seo:

- ▶ *coileanta, coitheanal, coluadar*

Nuair a tha cuideam air, ach far a bheil srònachadh, is còir **comh/còmh** gun tàthan a chleachdadh:

- ▶ *comhaois, còmhdhail, còmhradh*

c Is còir do bhuidhnean chonnragan a bhith air an simpleachadh anns na facail:

- ▶ *cudrom* (gabhar ri *cuideam* mar an ceudna), *cudromach, meòraich* agus *meòrachan*

4 Riochdachadh fhuaimreagan

Seo na riochdan a thathar a' moladh:

- a **eu** an àite **ia** mar anns na facail *beul, feur, meud, sgeul*
- b **io** an àite **ia** mar anns na facail *dion, fion, fìor, mìos*
- c Is còir diofrachadh a dhèanamh, nuair a ghabhas, eadar facail aig a bheil an aon fhuaim ach aig a bheil brìgh eadar-dhealaichte. Mar eisimpleir, is còir *ceud* a ghleidheadh airson 100, agus is còir *ciad* a sgrìobhadh airson 1mh. Is còir *mìos* a chleachdadh airson roinn den bhliadhna agus *mias* airson soitheach. Cuideachd, is còir *feur* (a dh'fhàsas san talamh), *fiar* (claon) agus *fìor* (ceart) a sgrìobhadh. Is còir *sìon* (rud sam bith), *seun* (draoidheachd) agus *sian* (stoirm) a chleachdadh.
- d Is còir don fhuaim a bha cheana air a riochdachadh le na fuaimreagan **ao** a bhith air an sgrìobhadh mar **adh** ann am facail a leithid:
- ▶ *adhbhar, adhbrann, adhradh*
- Gleidhear na fuaimreagan **ao** airson fuaim eadar-dhealaichte a riochdachadh, mar eisimpleir, ann an:
- ▶ *daor, faobhar, gaoth, saor*
- e Is còir leudachadh a dhèanamh air a bhith a' cleachdadh **a** (an àite **u**) airson fuaim a riochdachadh san dàrna lide gun chuideam, ann am facail mar *balach, bodach* agus *tioram*, chun na mòrchuid de dh'fhacail, me
- ▶ *àlainn, altram, Bioball, comann, doras, fallas, foghlam, madainn, solas, turas*
- Ach, ann an *agus*, cha chòir **u** atharrachadh gu **a** air sgàth bitheantais agus cleachdaidh.
- Is còir **ea** a chleachdadh an àite **io** ann am facail mar:
- ▶ *boireann, doilgheas, Èireannach, fireannach, gailleann, timcheall*
- Ach is còir do na facail *aotrom* agus *cothrom* an eileamaid **trom** a ghleidheadh san litreachadh.
- f Is còir facail anns a bheil diophongan le **m** mar:
- ▶ *cam, lampa, lom, trom*
- a litreachadh gun stràc ach is còir:
- ▶ *àm* (tide)
- a litreachadh le stràc airson a dhiofarachadh bho fhacail eile leis an litreachadh *am*.
- g Is còir an litreachadh gnàthach a chleachdadh ann a bhith a' riochdachadh gnè fhuaimreagan dheiridhean buadhaireach ann am facail mar an fheadhainn gu h-ìosal, ged a tha fuaimreagan cùil ann an cainnt mòran cheàrnaidhean ann an cuid dhiubh seo anns a bheil fuaimreag chaol sgrìobhte:
- ▶ *ainmeil, bodachail, cuideachail, duineil, fearail, sgileil, sgoinneil*

h Is e **an stràc leathann** a-mhàin as còir a chleachdadh airson fad a chomharrachadh:

- ▶ *an-dè, bò, cù, làmh, lèine, mòr, tìr*

Is còir an stràc a chur air *à/às* (a-mach *à/às*) agus air *às* nuair a tha an fhuaimreag fosgailte (*às bith, às dèidh, às mo chadal*) airson a sònrachadh bho *as* nuair nach eil an fhuaimreag fosgailte (*as fheàrr, as t-earrach, as t-samhradh* msaa).

Is còir an stràc a chleachdadh cuideachd airson fad a chomharrachadh air litrichean mòra:

- ▶ **Àird Àsaig, Ìle, Ìomhar, An t-Òban, Ùig, Ùna**

i Is còir an litreachadh gnàthach gun stràc a ghleidheadh air fuaim fada fhuaimreagan ro **ll** agus ro **nn** ann am facail mar:

- ▶ *cinnteach, fillte, inntinn, till*
- ▶ *bonn, cunntas, sanntach*

Is còir am prionnsapal seo a chleachdadh a thaobh fhacal a bha cheana air an litreachadh leis an stràc, me

- ▶ *dilleachdan, dinnear* agus *trilleachan*

5 Cuideam fhacal

a Cuideam tùsail

Nuair a tha cuideam air a' chiad lide de dh'fhacail, agus de dh'fhior fhacail fhillte, is còir an litreachadh mar aon fhacal:

- ▶ *atharrais, banrigh, barrall, cuingealachadh, diochuimhnich, eatarrasan, imeachd, smaoineachadh, leabharlann*

Tha am pàtran ceudna a' beantainn ri facail anns a bheil ro-leasachain:

- ▶ *anabarrach, anacothrom, aocoltach, aodomhainn, eucoir*

b Cuideam neo-thùsail

Is còir tàthan a chleachdadh sa chumantas ann am facail gun chuideam air a' chiad lide ron phàirt den fhacal air a bheil an cuideam:

- ▶ *ban-diùc, cas-chrom*

Tha an riaghailt cheudna a' beantainn ri facail anns a bheil ro-leasachain:

- ▶ *ana-miann, ath-bheothachadh*

Ach, cha chòir tàthan a chleachdadh ann am facail-iasaid no ann am facail leasaichte air a bheil cuideam neo-thùsail:

- ▶ *buntàta, telebhisean, tombaca*

Is còir riochdairean le mìrean-cuideim (**-ne, -sa, -se, -san**) a sgrìobhadh sa chumantas mar aon fhacal:

- ▶ *againne, astasan, dhaibhsan, dhutsa, leathase, troimhesan*

Ach is còir *leis-san* agus *ris-san* a sgrìobhadh le tàthan airson **ss** a sheachnadh.

c Nuair a leanas mìrean-cuideim ainmear no buadhair, is còir am facal a sgrìobhadh le tàthan:

- ▶ *a brògan-se, ar càirdean-ne, mo leabhar-sa, mo sheacaid ùr-sa*

Ach, is còir riochdairean buadhaireach le *seo, sin* agus *siud* a sgrìobhadh mar fhacail air leth:

- ▶ *an rud seo/an rud sa, an rud sin, an rud ud*

d Is còir ràdhan co-ghnìomhaireach de dh'ùine is de dh'àite a thathar a' meas mar aonadan a sgrìobhadh le tàthan:

- ▶ *a-màireach, a-nis, a-nochd, a-raoir, a-rithist, am-bliadhna, an-ceartuair, an-dè, an-diugh, an-dràsta, an-earar, an-uiridh*
- ▶ *a-bhàn, a-bhos, an-àird, a-nall, a-nios, a-nuas, a-null*
- ▶ *a-chaoidh, a-cheana, am-feast, a-mhàin, a-riamh*
- ▶ *a-mach, a-muigh, a-staigh, a-steach*

- e Is còir tàthan a chleachdadh anns na ràdhan co-ghnìomhaireach a leanas:
- ▶ *an-ath-bhliadhn'* / *an-ath-bhliadhna*, *an-ath-oidhch'*, *an-ath-sheachdain*

Ach, nuair a chleachdar iad mar ainmearan air leth, is còir an sgrìobhadh mar fhacail air leth, me

- ▶ *Bha an ath bhliadhna na b' fheàrr*
- ▶ *Bhiodh an ath oidhche glè eadar-dhealaichte*
- ▶ *Thòisich an ath sheachdain le gaoth is uisge*

- f Is còir roimhearan fillte le cuideam neo-thùsail a sgrìobhadh mar dhà fhacal:
- ▶ *a chum, am broinn, à measg, am measg, a rèir, a thaobh, os cionn, ri taobh*

- g Is còir *airson*, *carson* agus *ciamar* a sgrìobhadh mar aon fhacal, ach is còir *son/shon* ann an ràdhan mar *air a son fhèin* agus *air mo shon fhèin* a sgrìobhadh mar fhacail air leth. Ach nuair a tha *airson* air a ghiorrachadh, is còir a litreachadh mar '*son*'.

- h Is còir facail a tha a' crìochnachadh leis an eileamaid **-eigin** a sgrìobhadh mar aon fhacal sa chumantas, eadhon nuair a tha 'riaghailt an litreachaidh' air a briseadh:
- ▶ *air choreigin, cuideigin, feareigin, latheigin, neacheigin, rudeigin, uaireigin*

Ach is còir tàthan a chleachdadh san fhacal *tè-eigin* airson **ee** a sheachnadh.

6 Asgairean agus beàrnan

a Cleachdar asgairean mar a leanas:

- ▶ riochdan den alt ro ainmear, me *a' ghealach*
- ▶ gnìomh-ainmearan a' tòiseachadh le connrag, me *a' falbh*
- ▶ an gnìomhair *is* air a ghiorrachadh, me *'s ann, 's dòcha, 's e, 's math*
- ▶ *bu* air a ghiorrachadh, me *b' ann, b' e, b' fheàrr*
- ▶ *is/agus* air a ghiorrachadh, me *cho luath 's a tha e, math 's gu bheil e*
- ▶ riochdairean ginideach air an ghiorrachadh, me *d' fhàinne, m' amhach*
- ▶ an dèidh *dh'* san tràth choileanta, me *dh'fhalbh, dh'ith*
- ▶ nuair a dh'atharraicheas an roimhear *do* gu *a dh'* ro fhuaimreagan, me *a dh'iarraidh, a dh'Uibhist*

b Cha chòir an t-asgair a chleachdadh anns na leanas:

- ▶ *gum faigh, gun creideadh, gur ann*
- ▶ *làrna-mhàireach, nuair*

c Cha chòir an t-asgair a chleachdadh ann an ràdhan ginideach, me

- ▶ *nam thaigh; na mo thaigh*
- ▶ *nad thaigh; na do thaigh*
- ▶ *na thaigh*
- ▶ *na taigh, na h-àite*
- ▶ *nar taigh; na ar taigh*
- ▶ *nur taigh; na ur taigh*
- ▶ *nan taighean, nam brògan*

d Cha chòir an t-asgair a chleachdadh ann an riochdan mar *ga*, me

- ▶ *gam thuigsinn; ga mo thuigsinn*
- ▶ *gad chreidsinn; ga do chreidsinn*
- ▶ *ga chluinntinn*
- ▶ *ga h-aithneachadh*
- ▶ *gar togail; ga ar togail*
- ▶ *gur leantainn; ga ur leantainn*
- ▶ *gan coinneachadh*
- ▶ *gam faicinn*

e Is còir mothachadh gu bheil beàrn daonnan às dèidh nan riochdan *a', b', d'* agus *m'*. Ach cha chòir beàrn a bhith às dèidh *dh'*.

Nuair a tha *an* no *am* air an ghiorrachadh gu *'n* agus *'m*, agus ainmear no riochdaire romhpa, is còir an sgrìobhadh mar fhacail air leth is beàrn fhàgail, me

- ▶ *a bheil thu 'm beachd?, bha an duine 'n dùil, tha mi 'n dòchas*

Is còir beàrn daonnan a bhith às dèidh *'s*, às bith dè a chiall, agus cha chòir a cheangal uair sam bith ris an ath fhacal, me

- ▶ *'s ann à Nis a tha mi*
- ▶ *'s e sin as fheàrr, 's mise a th' ann, 's dòcha gun tig iad*
- ▶ *mi fhìn 's tu fhèin, cho luath 's a chì mi e*

7 Freagarrachd fhuaimnean agus facail-iasaid

Is còir facail no fhuaimnean a tha air an in-aonachadh ri Gàidhlig a sgrìobhadh mar a leanas:

- ▶ Faodar **CH** tùsail a riochdachadh le **se** no **te**: *seic, seòclaid, teans(a)/seansa*
- ▶ Faodar **J** tùsail a riochdachadh le **i**: *lapan, lupatar*
- ▶ Faodar **J** cuideachd a riochdachadh le **s**: *seit-phlèan* no le **d**: *dinichean*
- ▶ Faodar **K** tùsail a riochdachadh le **c**: *cileagram/cg, cilemeatair/km* (cleachdar *km* airson a bhith eadar-dhealaichte bho *cm*)
- ▶ Faodar **Q** tùsail a riochdachadh le **cu**: *cuaraidh, cuota*
- ▶ Faodar **V** tùsail a riochdachadh le **bh**: *bhana, Bhictòria*
- ▶ Faodar **W** tùsail a riochdachadh le **u(a)** no **u(e)**: *uàlras, uèir*
- ▶ Faodar **WH** tùsail a riochdachadh le **cu** no **chu**: *chuip, cuibheall, cuip*
- ▶ Faodar **X** tùsail a riochdachadh le **s**: *saidhleafòn*; faodar **X** ann am meadhan facail a riochdachadh le **gs**: *bogsa, tagsaidh*
- ▶ Faodar **Y** tùsail a riochdachadh le **gh** no **i**: *gheat, iogart, lorc*
- ▶ Faodar **Z** tùsail a riochdachadh le **s**: *sinc, sù/sutha*
- ▶ Is còir diophongan ann am facail leasaichte a bhith air an riochdachadh le **-dh**, chan ann le **-gh**: *baidhsagal, loidhne, soidhne, stoidhle*
- ▶ Is còir do **-ee** agus do **-y** aig deireadh facail a bhith air an riochdachadh le **(a)idh** no le **-idh**: *cofaidh, comadaidh, comataidh, poileasaidh, silidh, tofaidh*

8 Gnìomhairean

- a Is còir na leanas a chleachdadh airson a' ghnìomhair 'bi'. Chithear cromagan far a bheil riochdan eile air a bheil cuideam. Tha stròc a' comharrachadh roghainn eile an lùib dualchaint.

An tràth coileanta	<i>an robh?</i> <i>gun robh</i> <i>nach robh</i>
Pàirtear coileanta	<i>bhite/bhithist(e)</i>
Cùmhnantach	<i>bhiodh, bhitheadh</i> <i>cha bhiodh, cha bhitheadh</i>
An tràth teachdail	<i>bidh, bithidh</i> <i>cha bhi</i> <i>am bi?</i> <i>... gum bi</i> <i>... nach bi</i> <i>a bhith</i>

- b Is còir na leanas a chleachdadh airson gnìomhairean neo-riaghailteach. Chithear cromagan far a bheil riochdan eile suidhichte a rèir cuideim.

Freumh	Gnìomh-ainmear	Dearbh-choileanta	Àicheadh-choileanta
<i>abair</i>	<i>ag ràdh/a' ràdh</i>	<i>thuirt, thubhairt</i>	<i>cha tuirt, cha tubhairt</i>
<i>beir (air)</i>	<i>a' breith</i>	<i>rug</i>	<i>cha do rug</i>
<i>cluinn</i>	<i>a' cluinntinn</i>	<i>chuala</i>	<i>cha chuala</i>
<i>dèan</i>	<i>a' dèanamh</i>	<i>rinn</i>	<i>cha do rinn</i>
<i>faic</i>	<i>a' faicinn</i>	<i>chunnaic</i>	<i>chan fhaca</i>
<i>faigh</i>	<i>a' faighinn</i>	<i>fhuair</i>	<i>cha d' fhuair</i>
<i>rach</i>	<i>a' dol</i>	<i>chaidh</i>	<i>cha deach</i>
<i>ruig</i>	<i>a' ruighinn</i>	<i>ràinig</i>	<i>cha do ràinig</i>
<i>thig</i>	<i>a' tighinn</i>	<i>thàinig</i>	<i>cha tàinig</i>
<i>thoir</i>	<i>a' toirt</i>	<i>thug</i>	<i>cha tug</i>

Is iad an fheadhainn le aon lide - *bidh, bhiodh, cha bhiodh* - as còir a chleachdadh sa chumantas, agus *bithidh, bhitheadh, cha bhitheadh* a-mhàin airson cuideam a shealltainn.

Gabhar cuideachd ri roghainnean mar *a' ruigsinn, cha deachaidh, cha d' ràinig, chunna*.

- c Is còir na leanas a sgrìobhadh airson a' ghnìomhair *cuir*:

Freumh	Gnìomh-ainmear	Dearbh-choileanta	Àicheadh-choileanta	Infinideach
<i>cuir</i>	<i>a' cur</i>	<i>chuir</i>	<i>cha do chuir</i>	<i>a chur</i>

9 Ràdhan roimhearach

- a Faodaidh ràdhan roimhearach a bhith air an dèanamh le roimhear + alt + ainmear, me *bho* + *an* + *baile*, leis am faighear *bhon bhaile*. Gabhar cuideachd ri *bhon a' bhaile*. An seo shios tha am prionnsapal ceudna airson roimhearan eile.

<i>fo + an</i>	<i>fon taigh/fon an taigh</i>
<i>mu + an</i>	<i>mun bhòrd/mun a' bhòrd</i>
<i>ro + an</i>	<i>ron Nollaig/ron an Nollaig</i>
<i>tro + an</i>	<i>tron bhaile/tron a' bhaile</i>

Tha pàtran eadar-dhealaichte ann airson *leis* agus *ris*, oir cha ghabh iad an ceangal ris an alt airson facal ùr a dhèanamh, agus faodaidh dà ghnè den alt tighinn nan dèidh:

<i>leis + an</i>	<i>leis an duine, leis a' bhaile</i>
<i>ris + an</i>	<i>ris an duine, ris a' bhaile</i>

Chithear am pàtran ceudna le *anns*, ach gheibhear tuilleadh ghiorrachaidhean cuideachd:

<i>anns + an</i>	<i>anns an duine, anns a' bhaile</i>	<i>san duine, sa bhaile</i>
------------------	--------------------------------------	-----------------------------

Cuirear *dha* agus *dha/dhe* ann am mòran shuidheachaidhean an àite *do* agus *de*, agus mar thoradh air sin tha barrachd riochdan ann na chithear an seo shuas. Nuair a thig an t-alt nan dèidh tha iad uaireannan cuideachd air an sgrìobhadh mar a chithear sa cheathramh colbh an seo shios.

<i>do + an</i>	<i>don bhaile/don a' bhaile</i>	<i>dha + an</i>	<i>dhan bhaile/dhan a' bhaile</i>
<i>de + an</i>	<i>den bhaile/den a' bhaile</i>	<i>dhe + an</i>	<i>dhen bhaile/dhen a' bhaile</i>

Uaireannan a thaobh *do + an*, chithear *dan bhaile* cuideachd.

Ro fhacail iolra agus *gach* chithear uaireannan *le* agus *ri* a thuilleadh air *leis* agus *ris*:

<i>le/leis na balaich</i>	<i>ri/ris gach tè</i>
---------------------------	-----------------------

Gabhar ris an dà riochd.

- b Faodaidh ràdhan roimhearach eile a bhith air an dèanamh le roimhear + riochdaire ginideach + ainmear, me *do + mo + taigh*, leis am faighear *dom thaigh*. Gabhar cuideachd ri *dham thaigh*. Faodar na riochdan aonaichte a leanas a chleachdadh, ged a ghabhar ri na riochdan air leth cuideachd:

Roimhear	Riochdaire ginideach	Riochd aonaichte
<i>do/dha</i>	<i>mo</i>	<i>dom/dham</i>
	<i>do</i>	<i>dod/dhad</i>
	<i>a (fir)</i>	<i>da/dha (a) thaigh</i>
	<i>a (boir)</i>	<i>da/dha (a) taigh</i>
	<i>ar</i>	<i>dor/dar/dhar</i>
	<i>ur</i>	<i>dur/dhur</i>
	<i>am</i>	<i>dom/dam/dham</i>
	<i>an</i>	<i>don/dan/dhan</i>

a Ainmearan

Thathar a' gabhail ris gu bheil litreachadh fhacal a tha air an dèanamh suas le barrachd air aon ainmear ceangailte ri chèile na mheadhan air duilgheadasan, agus tha an stiùireadh a leanas ag amas air taic a thoirt seachad. Sa chumantas tha facail fhillte air an tàthanadh ma thathar gam meas mar aonad – mar eisimpleir, nam biodh buadhair gu gnàthach ro, no an dèidh, facail cheangailte agus nach biodh nan dèidh, me

- ▶ *an t-eadar-lion, brath-naidheachd, cùis-lagha, in-sheirbheis, làrach-lìn, leabhar-latha, post-dealain, ro-ràdh*

Is còir do na facail *àite, ball, bàta, ceann, clàr, còir, cùirt, culaidh, inneal, ionad, obair, rùm, seòmar, taigh* agus *uidheam* a bhith air an leantainn le tàthan nuair a bhios iad ro ainmear eile a tha san tuiseal ghinideach, me

- ▶ *àite-fuirich, ball-maise, bàta-siùil, ceann-suidhe, clàr-gnothaich, còir-bhreith, cùirt-lagha, culaidh-thruais, inneal-nigheadaireachd, ionad-obrach, obair-làimhe, rùm-cadail, seòmar-ionnlaid, taigh-bidh, uidheam-spòrs*

Is còir le na facail a leanas, a' comharrachadh phearsachan no bhuidhnean – *bean, buidheann, fear, luchd, neach, sgioba, tè* – tàthan a bhith ann nuair a leanas ainmear cumanta iad, me

- ▶ *bean-taighe, buidheann-obrach, fear-siubhail, luchd-eòlais, neach-gairm(e), sgioba-glanaidh, tè-labhairt*

Cuideachd leis an ro-leasachan *ban(a)* nuair a tha an cuideam air an dàrna lide, me

- ▶ *bana-phrionnsa, ban-Eadailteach, ban-s(h)einneadair*

Nuair a tha an cuideam air a' chiad lide, cha chòir tàthan a bhith ann, me

- ▶ *banabaidh, banacharaid, banacheard, banaltram*

Seach gur e ro-leasachan a tha ann am *ban*, tha e aocoltach ri *bean*, is cha bhi an tuiseal ginideach às dèidh *ban* uair sam bith. Cuideachd, is còir a bhith mothachail air an litreachadh *baintighearna*.

Bidh am pàtran tàthanaidh ceudna a' tachairt nuair a thathar a' cleachdadh aon ainmear (coltach ri buadhair) mar ro-leasachan air ainmear eile nach eil san tuiseal ghinideach, le sèimheachadh far a bheil sin comasach, me

- ▶ *bròn-chluich, bun-sgoil, ceann-latha, sluagh-ghairm, speur-bhean*

Is còir a bhith mothachail cuideachd, nuair nach eil an dàrna ainmear (boireann no fireann) air a shèimheachadh san tuiseal ainmneach, gum faod e a bhith air a shèimheachadh ann an tuiseal eile nuair a leanas e roimhear agus an t-alt, me *anns an eachdraidh-bheatha, san taigh-sheinnse*

Cha chòir tàthan a thighinn às dèidh fhaclan mar *aithisg, comhairle, greis, iomairt, oifigeach, oifigear, òrdugh, plana, roinn*, me

- ▶ *aithisg comhairleachaidh, comhairle baile, iomairt coimhearsnachd, oifigeach/oifigear leasachaidh, òrdugh cùirte, plana gnìomh, roinn dealbhachaidh*

Cha chòir tàthan a chleachdadh nuair a tha ainmearan air an sgaradh leis an alt no nuair as e ainm a tha san dàrna facal no ann am facal às a dhèidh, me

- ▶ *Ball Pàrlamaid, bàta Mhalaig, bean Thormoid, Cùirt an t-Seisein, fear an taighe, obair na h-ola, rùm na cloinne, sgioba rugbaidh na h-Alba, taigh Dhòmhnail*

A thaobh thiotalan no ainmeachaidh a tha a' tòiseachadh le litir mhòr, far a bheil an t-ainmear an dèidh tàthain sa chumantas air a sgrìobhadh le litir mhòr seach gur e prìomh ainmear no tiotal a tha ann, is còir an litir mhòr a ghleidheadh an dèidh an tàthain, me

- ▶ *(an t-)Ath-Leasachadh, Iar-Chathraiche, Leas-Stiùiriche, (na) Meadhan-Aoisean*

Is còir don ainmear an dèidh an tàthain a bhith a' tòiseachadh le litir bheag, me

- ▶ *Ceann-cinnidh, Ceann-feadhna, Ceann-suidhe, (an) Co-fhlaitheas*

Chan eil e comasach riaghailt dheimhinnte a thoirt seachad a thaobh am bu chòir ainmear a leanas ainmear boireann a bhith air a shèimheachadh (eadar gu bheil tàthanadh ann no nach eil), seach gu bheil mòran eisimpleirean ann far a bheil a leithid de dh'ainmear air a shèimheachadh agus mòran eisimpleirean far nach eil, me *bean-ghlùine* agus *deise chlà*, ach *eachdraidh-beatha*.

b Buadhairean

Is còir tàthan a chleachdadh far a bheil buadhair air a chur mar ro-leasachan air ainmear, me

- ▶ *Àrd-Easbaig, ath-innse, beag-seagh, cruaidh-chàs, dubh-fhacal, Iar-Cheann-suidhe, liath-reothadh, mòr-roinn, trom-laighe*

Chan eil sin a' beantainn ri buadhairean a bhithear a' cleachdadh daonnan ron ainmear: *droch, fìor, ioma/iomadh, prìomh, seann*, me

- ▶ *droch shùil, fìor dhuine, iomadh oidhche, (am) Prìomh Mhinistear, seann sgeulachd*

Is còir buadhair a thig ro bhuadhair eile a bhith daonnan sgrìobhte le tàthan, me

- ▶ *fad-fhulangach, ioma-dhathach, iomadh-fhillte, làn-eòlach, uile-chumhachdach*

Uaireannan chan eil seo buntainneach nuair a bhios cuideam air a' chiad lide:

- ▶ *lagchuisseach, mòrchuisseach*

Tha am pàtran ceudna ga leantainn le buadhairean a thaobh cleachdadh litrichean mòra agus litrichean beaga, me

- ▶ *Ieth-Cheilteach, Gall-Ghàidhealach*

c Co-ghnìomhairean

Tha stiùireadh mu ràdhan co-ghnìomhaireach ann an Earrann 5 (d).

Is còir mothachadh gur còir *an seo, an sin* agus *an siud* a litreachadh gun tàthan.

d A' cleachdadh fèin agus fhèin

Tha tàthan daonnan às dèidh an ro-leasachain *fèin*, me

- ▶ *fèin-eòlas, fèin-mheas, fèin-mhothachail*

Ach, is còir gun tig *fhèin* (agus *fhìn* sa chiad phearsa) daonnan às dèidh an ainmeir ris a bheil e a' beantainn, agus cha chòir dha a bhith le tàthan uair sam bith, me

- ▶ *an duine fhèin, an duine seo fhèin, an taigh againn fhìn, iad fhèin, mi fhìn, Seumas fhèin*

Faodar na riochdan *agaib' fhèin, sib' fhèin* msaa a chleachdadh an àite *agaibh fhèin, sibh fhèin*, msaa airson sealltainn mar a thathar uaireannan gan ràdh.

11 Cùisean litreachaidh eile

a Àireamhan

Tha dà shiostam-cunntaidh ann an Gàidhlig – aon stèidhichte air ficheadan, am fear eile (a tha nas ùire, air adhbharan foghlaim) air deichean. Tha eisimpleirean den dà shiostam rim faotainn an seo shìos:

Àireamh	Riochdan gnàthasach	Riochdan ùra
11	<i>aon-deug</i>	<i>aon-deug</i>
19	<i>naoi-deug</i>	<i>naoi-deug</i>
27	<i>seachd air fhichead</i>	<i>fichead 's a seachd</i>
29	<i>naoi air fhichead</i>	<i>fichead 's a naoi</i>
30	<i>deich air fhichead</i>	<i>trithead</i>
32	<i>dhà-dheug air fhichead</i>	<i>trithead 's a dhà</i>
40	<i>dà fhichead</i>	<i>ceathrad</i>
46	<i>dà fhichead 's a sia</i>	<i>ceathrad 's a sia</i>
50	<i>leth-cheud</i>	<i>caogad</i>
60	<i>tri fichead</i>	<i>seasgad</i>
70	<i>tri fichead 's a deich</i>	<i>seachdad</i>
80	<i>ceithir fichead</i>	<i>ochdad</i>
90	<i>ceithir fichead 's a deich</i>	<i>naochad</i>
135	<i>sia fichead 's a còig-deug/ ceud 's còig-deug air fhichead</i>	<i>ceud, trithead 's a còig</i>
50,000	<i>leth-cheud mìle</i>	<i>caogad mìle</i>
1,000,000	<i>millean</i>	<i>millean</i>
1,000,000,000	<i>billean</i>	<i>billean</i>

Tha àireamhan air an cleachdadh le ainmearan mar seo:

seachd bliadhna deug

sia neach air fhichead/fichead neach 's a sia/fichead 's a sia neach

còig sgillinn deug air fhichead/trithead sgillinn 's a còig/trithead 's a còig sgillinn

Is còir do àireamhan a bhith a' ruith mar seo:

<i>a' chiad</i>	<i>(1d)</i>
<i>an dàrna/an dara</i>	<i>(2na/ra)</i>
<i>an treas/an treasamh/an tritheamh</i>	<i>(3mh)</i>
<i>an ceathramh</i>	<i>(4mh)</i>
<i>an còigeamh</i>	<i>(5mh)</i>
<i>an siathamh</i>	<i>(6mh)</i>
<i>an seachdamh</i>	<i>(7mh)</i>
<i>an t-ochdamh</i>	<i>(8mh)</i>
<i>an naoidheamh</i>	<i>(9mh)</i>
<i>an deicheamh</i>	<i>(10mh)</i>

Tha e an urra ri gnè an fhacail a bheil *t-* a' tighinn ro na h-àireamhan 6, 7, 8 agus 11, me *an seachdamh bogsa* (fireann), ach *an t-seachdamh bròg* (boireann).

b Miosan na bliadhna

Làn-riochd	An riochd giorraichte	Làn-riochd	An riochd giorraichte
<i>Am Faoilleach</i>	Faoi	<i>An t-Iuchar</i>	Iuch
<i>An Gearran</i>	Gear	<i>An Lùnastal</i>	Lùn
<i>Am Màrt</i>	Màrt	<i>An t-Sultain</i>	Sult
<i>An Giblean</i>	Gibl	<i>An Dàmhair</i>	Dàmh
<i>An Cèitean</i>	Cèit	<i>An t-Samhain</i>	Samh
<i>An t-Ògmhios</i>	Ògmh	<i>An Dùbhlachd</i>	Dùbh

c Cinn-latha

Faodar cinn-latha a sgrìobhadh san iomlanachd, no a' cleachdadh àireamhan, mar seo:

An seachdamh latha deug dhen Fhaoilleach

An ceathramh latha fichead/air fhichead dhen Ghearran

An 23mh den Mhàrt

23mh (An) Giblean

26 Cèitean

d Làithean

Is còir làithean na seachdain a sgrìobhadh mar a leanas:

Làn-riochd	Riochd giorraichte
<i>Diluain</i>	Dil
<i>Dimàirt</i>	Dim
<i>Diciadain</i>	Dic
<i>Diardaoin</i>	Diar
<i>Dihaoine</i>	Dih
<i>Disathairne</i>	Dis
<i>Didòmhnaich</i>	Did
<i>Latha/Là na Sàbaid</i>	LnS

Tha amannan ann an làithean air an comharrachadh mar a leanas:

madainn Diluain

feasgar Dimàirt

feasgar na Sàbaid

Is còir ainmean oidhcheannan na seachdain a sgrìobhadh:

<i>Oidhche Luain</i>	<i>Oidhche Haoine</i>
<i>Oidhche Mhàirt</i>	<i>Oidhche Shathairne</i>
<i>Oidhche Chiadain</i>	<i>Oidhche Dhòmhnach/Oidhche na Sàbaid</i>
<i>Oidhche Ardaoin/Oidhche Dhiardaoin</i>	

Gabhar ri riochdan mar *Oidhche Diluain* cuideachd.

e Sloinnidhean

Is còir sloinnidhean anns a bheil *Mac* agus *Nic* a sgrìobhadh mar aon fhacal, ach le litir mhòr aig toiseach na dàrna eileamaid:

- ▶ *MacAilein, MacCoinnich/MacChoinnich, MacDhòmhnaill, MacIlleMhaoil, NicIlleDhuinn, NicLeòid, NicThòmais*

Tha sloinnidhean anns a bheil an t-alt eadar-dhealaichte:

- ▶ *Mac a' Ghobhainn, Mac an Aba, Nic a' Phearsain*

f Ainmean àitean

Is còir do litreachadh ainmean àitean anns a bheil dà eileamaid no barrachd air dà eileamaid iad sin fhoillseachadh:

- ▶ *Ceann Loch Chille Chiarain, Dùn Èideann, Inbhir Nis, Obar Dheathain*

Ma tha eileamaid air fàs doilleir, is còir tàthan a chleachdadh:

- ▶ *Earra-Ghàidheal*

Is còir an eileamaid dheireannach ann an ainmean bho –ey 'eilean' sa chànan Lochlannach a litreachadh –aigh no –eigh:

- ▶ *Barraigh, Beàrnaraigh, Èirisgeigh, Pabaigh, Sgalpaigh, Tarasaigh*

g Tiotalan pearsanta

Mnathan

Thathar a' moladh *a' Bh-uas* (giorrachadh air *a' Bhean-uasa*) a chleachdadh airson 'Miss', 'Ms' agus 'Mrs'. Thigeadh seo gu:

- ▶ *a' Bh-uas (Màiri) Chaimbeul, a' Bh-uas (Sine) Mhoireach, a' Bh-uas (Anna) NicDhòmhnaill*

Cha rachadh an t-alt a sgrìobhadh le litir mhòr ach a-mhàin ann an seòladh-puist, agus às dèidh roimheir nochdadh an t-ainm mar a leanas:

- ▶ *aig a' Bh-uas (Màiri) Chaimbeul, aig a' Bh-uas (Sine) Mhoireach, aig a' Bh-uas (Anna) NicDhòmhnaill*
- ▶ *dhan Bh-uas Chaimbeul, dhan Bh-uas Mhoireach, dhan Bh-uas NicDhòmhnaill*

Dh'fhaodte tuiseal tabhartach a chomharrachadh an dà chuid san tiotal agus san ainm, me *aig a' Mhnaoi-uasail Chaimbeil/Mhoirich/NicDhòmhnaill*, ach is dòcha gum biodh sin na b' fhoirmeile na bhiodh a dhìth.

Ach, is còir tuiseal ginideach a chomharrachadh, agus bhiodh sin sgrìobhte mar *na M-uas* (giorrachadh air *na Mnà-uasail/uaisle*):

- ▶ *nighean na M-uas C(h)aimbeil, nighean na M-uas M(h)oirich, nighean na M-uas NicDhòmhnaill*

Is e an riochd gun sèimheachadh a tha fìor cheart, ach tha e nas coltaiche gur iad na riochdan sèimhichte mar *nighean na M-uas Chaimbeil* agus *nighean na M-uas Mhoirich* a gheibhear. Is e an riochd ann a bhith a' bruidhinn ri cuideigin:

- ▶ *a Bh-uas Chaimbeul, a Bh-uas Mhoireach, a Bh-uas NicDhòmhnaill*

Nuair a dh'fheumar dèanamh soilleir gu bheil boireannach pòsta, thathar a' cleachdadh *a' Bh-ph* (giorrachadh air *a' Bhean-phòsta*) san aon dòigh ri *a' Bh-uas* an seo shuas. Is e *na M-p* (giorrachadh air *na Mnà-pòsta*) an tuiséal ginideach.

- ▶ *a' Bh-ph Chaimbeul, a' Bh-ph Mhoireach, a' Bh-ph NicDhòmhnaill*
- ▶ *aig a' Bh-ph Chaimbeul, aig a' Bh-ph Mhoireach, aig a' Bh-ph NicDhòmhnaill*
- ▶ *dhan Bh-ph Chaimbeul, dhan Bh-ph Mhoireach, dhan Bh-ph NicDhòmhnaill*
- ▶ *nighean na M-p C(h)aimbeil, nighean na M-p M(h)oirich, nighean na M-p NicDhòmhnaill*

Faodar iad seo a chleachdadh mar an ceudna:

- ▶ *Màiri, Bean Chaimbeil*
- ▶ *Sine, Bean Mhoirich*
- ▶ *Anna, Bean MhicDhòmhnaill*

Fir

Thathar a' moladh *Mgr* (giorrachadh air *Maighstir*) a chleachdadh. Is e *Mhgr* (giorrachadh air *Mhaighstir*) an tuiséal ginideach. Bhiodh seo a' ciallachadh:

- ▶ *Mgr Caimbeul, Mgr MacDhòmhnaill, Mgr Moireach*
- ▶ *aig Mgr Caimbeul, aig Mgr MacDhòmhnaill, aig Mgr Moireach*
- ▶ *do Mhgr Caimbeul, do Mhgr MacDhòmhnaill, do Mhgr Moireach*
- ▶ *mac Mhgr Chaimbeil, mac Mhgr MhicDhòmhnaill, mac Mhgr Mhoirich*

Ann a bhith a' labhairt ri neach rachadh iad seo a chleachdadh:

- ▶ *a Mhgr Chaimbeil, a Mhgr Mhoirich, a Mhgr MhicDhòmhnaill*

Riochd eile

Gheibhear cruth eile mar anns an eisimpleir *Màiri Chaimbeul, Uas* (giorrachadh air *Uasal*, air a litreachadh le 'U' mhòr); *Sine Mhoireach, Uas*; *Anna NicDhòmhnaill, Uas*; *Seumas Caimbeul, Uas*; *Alasdair Moireach, Uas*; *Cailean MacDhòmhnaill, Uas*. Nuair a tha na h-ainmean air an in-fhilleadh san dòigh àbhaisteach, chan eil buaidh aig sin air *Uas*.

h Geàrr-ainmean

Is còir geàrr-ainmean Gàidhlig, eadar-theangachaidhean nam measg, a sgrìobhadh mar a leanas:

- ▶ *BP (Ball Pàrlamaid)*
- ▶ *BPA (Ball Pàrlamaid na h-Alba)*
- ▶ *BPE (Ball Pàrlamaid na h-Eòrpa)*
- ▶ *CnaG (Comunn na Gàidhlig)*
- ▶ *CNES (Comhairle nan Eilean Siar)*
- ▶ *SMO (Sabhal Mòr Òstaig)*

Ach, thathar tric a' fàgail gheàrr-ainmean nach buin don Ghàidhlig nan cruth tùsail, ged a dh'fhaodte na tiotalan iomlan a chleachdadh ann an Gàidhlig, me

- ▶ *BBC, NATO, SNH, SQA, UN, VAT*

Tha geàrr-ainmean buailteach do shèimheachadh àbhaisteach fhacal, me

- ▶ *aig a' BhBC, leis a' BhPA, oifis ChnaG*

i

Giorrachaidhean

Nuair a nochdas giorrachaidhean ann an cruth Gàidhlig, thathar gan sgrìobhadh mar a leanas:

- ▶ *àir* (àireamh), *An t-Oll* (An t-Ollamh), *An t-Urr* (An t-Urramach), *cg* (cileagram), *An Dr* (Dotair: lighiche agus sgoilear), *km* (cileameatair), *me* (mar eisimpleir), *Mgr* (Athair Urramach), *m^{sa}* (mar sin air adhart), *td* (taobh-duilleig), *tdd* (taobhan-duilleig)

12 Word list/Liosta fhacal

The following word list gives examples of how words should be spelt in accordance with principles and recommendations set out in the document. The list cannot take full account of all the variants which occur in speech. People pronounce certain words in different ways and this diversity is acknowledged, but it is not practicable to include all dialectal forms in this list.

key

adj = adjective
gen = genitive
n = noun
pl = plural
sg = singular
v = verb
vn = verbal noun

Brackets: a letter or letters in brackets may be omitted

Comma: an alternative depending on context, eg emphasis

Oblique (/): an alternative form or forms; where the alternatives appear twice in reverse order, they are equally acceptable. Where the alternatives appear once, the first form is the recommended one.

a

à <i>from, out of</i>	a' dannsa(dh)	àibheiseach
abair	a' dèanamh	aifreann
a-bhàn	a dh'aindeoin	aig a' BhBC
a bharrachd <i>in addition; either</i>	a dh'aon(a) ghnotha(i)ch	aighe
a bheil?	adhar <i>sky</i>	ailbhean
... a bheil ... (dependent form)	adharc	àilgheasach
a bhith <i>to be</i> (not 'a bhi')	adhart	aillse
a' bhòn-dè	adhbhar	aindeonach
a' bhòn-raoir	adhbrann	ain-diadhaidh
a' bhòn-uiridh	a dh'iarraidh	aineolach
a-bhos	a dh'ionnsaigh	ainmeil
acair(e)	adhacadh	ainmig
acfhainn	adhradh	ainneamh
a-chaidh	a dh'Uibhist	air a shon fhèin
a-cheana	agam (a'm for short)	air a son fhèin
a' chiad	agh <i>heifer</i>	air choreigin
a-chianaibh	àgh <i>joy, bliss</i>	Àird Àsaig
a chionn 's/a chionn	A' Ghearmailt	àird <i>headland; point of</i>
a chum	a-ghnàth	<i>compass</i>
a chur <i>to put</i> (not 'a chuir')	a' ghriurach/a' ghriùlach	àird(e) <i>height</i>
a' cluich(e)	ag ràdh/a' ràdh	àireamh (àir. for short)
a' cluinntinn	agus	<i>number</i>
a' cur <i>putting</i>	a h-uile (h-)oidhche	airgead

airidh <i>worthy</i>	an-abaich <i>unripe</i>	an siud
àirigh <i>sheiling</i>	anabaich <i>premature; unready</i>	antaich
àirleas/eàrlas	anabarrach	an triuthach
air-loidhne	anacothrom	an tugte
air muin	an-àird(e) <i>upwards</i>	an tuirt, an tubhairt
àirneis	an àird an ear	an uair sin
air neo	an àiteigin	a-nuas
air seachran	a-nall	an-uiridh
airson ('son for short)	ana-miann	a-null
airtneal	an-asgaidh	aocoltach
airtnealach	an ath bhliadhna <i>the following year</i>	aodomhainn
aiseag <i>n</i>	an-ath-bhliadhn'/an-ath-bhliadhna	aoidion <i>leak</i>
aiseal <i>axle</i>	<i>next year</i>	aoidionach <i>leaking</i>
aisig <i>v</i>	an ath oidhche <i>the following night</i>	aoigh <i>guest</i>
aiste	an-ath-oidhch' <i>tomorrow night</i>	aoigheachd <i>hospitality</i>
àite-còmhnaidh	an ath sheachdain <i>the following</i>	aoigheil <i>genial</i>
àite-falaich	<i>week</i>	aon-deug
àite-fuirich	an-ath-sheachdain <i>next week</i>	aosta
àiteigin	an-ceartuair	aotrom
aithghearr	an co-bhoinn ri <i>in association with</i>	ar-a-mach
aithisg	an-còmhnaidh	a-raoir
àlainn	an-dè	Àrd-Easbaig
Alba	an dèidh/às dèidh	àrd-ìre
altram	an-diugh	àrd-sgoil
àm	an do rinn?/na rinn?	àrd-sheanadh
a-mach	an-dràsta	àrd-ùrlar
a-màireach	An Eadailt	a rèir
amar-snà(i)mh	an-earar	a-rèist
am badeigin	an eisimeil <i>dependent on</i>	a-riamh
am bi?	anfha(i)nn	a-rithist/a-ris
... am bi ... (dependent form)	a-nios	ars (before vowel)
am-bliadhna <i>this year</i>	a-nis(e)	arsa (before consonant)
am broinn	a-nochd	a' ruighinn/a' ruigsinn
à measg <i>from among</i>	an làthair	às <i>from, out of</i>
am-feast <i>ever</i>	anns a' bhaile/sa bhaile	às bith
a-mhàin	anns an taigh/san taigh	às dèidh/an dèidh
àmhainn	annta	as fheàrr
amharas	an robh?	às mo chadal
àmhghar	... an robh ... (dependent form)	a-staigh
am measg <i>among</i>	an rud sa	astasan
am Pàrtaidh Làbarach	an rud seo	astar
am Pàrtaidh Libearalach	an rud sin	a-steach
Deamocratach	an rud ud	as t-earrach
am Pàrtaidh Nàiseanta	an seo	as t-fhoghar
am Pàrtaidh Tòraidheach	anshocair <i>unease; illness</i>	as t-samhradh
a-muigh	an sin	athair <i>gen</i> athar

a thaobh *regarding*
atharrais
ath-bheothachadh
ath-innse

b

bachall
bàidh *tenderness*
badhbh
Badhlach
bàibheil *marvellous*
baidhc
baidhsagal
baidhsagalair
bàidse *badge*
baidse *batch*
bàigh *bays*
baile
bailiùn
baintighearna
bàirdse *barge*
balach
bàl *ball (dance)*
ball/bàlla *ball*
balla *wall*
ball-acfhainn
ball-basgaid
ball-bhòilidh
ball-coise
ball-dòbhrain
ball-maise
Ball Pàrlamaid (BP)
ball-seirce
banabaidh
bana-bhàrd
bana-bhuidseach
banacharaid
banacheard
bana-ghaisgeach
banaltram
bana-phrionnsa
ban-dia
ban-diùc
ban-Eadailteach
ban-iarla

b' ann
ban-ogha
banrigh
ban-rùnaire
ban-sheinneadair
banntlach
barail *opinion*
baraill(e) *barrel*
barantas
barraid *terrace*
Barraigh
barrall *shoelace*
barrfhad *top layer of peat*
basgaid *basket*
bàta-bathair
bàt'-aiseig
batal *battle*
bàta-siùil
bàta-teasairginn
bàtha(i)ch
bathar
bàthte
bàt'-iasgaich
b' e
beag-chuid
beag-feum
beag-seagh
beag-tùr
beairt
beairteach
beairteas
beairtich v
bean-ghlùine
bean-phòsta
bean-taighe
beàrn
Beàrnaraigh
bèicearachd
beòshlaint
beothail
beul
beulaibh
beul-aithris
b' fheàrr
bhan(a) *van*
bhàsa *vase*

bhathar/bhathas/bhatar
bheat *veterinary surgeon*
Bhictòria
bhidio *video*
bhiodh, bhithheadh
bhioras *virus*
bhiosa *visa*
bhioto *veto*
bhite/bhithist(e)
bho *from*
bhodca *vodka*
bhòidse
bholt(a) *volt*
bholtaidse *voltage*
bhòt
biathadh
bidh, bithidh
bilean *lips*
billean *billion*
Bioball
bith-beò *a living, livelihood*
bith-bhuan/biothbhuan
bith-eòlas
biùro
biurocrasaidh
biurocratach
blaigear
blasta *tasty*
bleadraig *blether; bother*
bleoghain v
bò
bobhstair
boc *male goat; leap*
bochd *poor; ill*
bodach
bodha *reef*
bodachail
bòdhradh
bogha *bow; bulge*
bogha-frois(e) *rainbow*
bogsa
bogsa-ciùil
bogsadh
bogsair
bogsair
bogsa-litrichean

bòidhhead
boireann
bonaid
boireannta *feminine*
bòst
bòstadh
braidhm
bràiste
bràmair
brèagha
Breatannach
breug
brìoghmhor
briosgaid
bris(t)
bris(t)eadh
britheamh
broidse *brooch*
bròn-chluich
brosgal
brù-dhearg
bruich
buaghallan
bucaid
buidheann-obrach
buidsidh *budget*
buinteanas/buntanas
bungalo
bun-os-cionn
bun-sgoil
buntàta
bus

C

càball
cafaidh
caibideil
caidreabh
caileag
càilear
cailleach
caiptean
càirdineal
càirich *v mend vn càradh*
càit a bheil?

càit(e)
caithte *worn out, used up*
Caitligeach
caladh
calaraidh *calorie*
calltainn
cam
camara *pl camarathan*
cànan
Canèidianach
cangarù
caogad
caora *pl caoraich*
carabhaidh
caraich *v move vn carachadh*
carbaid
cargu
carson
cartùn
cas-cheum
cas-chrom
catalog
cathadh *snowstorm*
ceàird *craft, trade*
ceala-deug/cola-deug
ceann-bliadhna
ceann-latha
Ceann Loch Chille Chiarain
ceann-suidhe
cearcall
ceàrd *travelling person*
ceàrn/ceàrnaidh
ceàrnag
ceàrnagach
ceart-cheàrnach
ceart-cheàrnag
ceathrad
ceileir *warble*
ceimig
ceimigeachd
ceimigear
Ceinia *Kenya*
ceirsle *ball of wool*
Cèitean (An)
ceòlmhor
ceud *a hundred*

ceudameatair (cm for short)
cha bhi
cha d' fhuair
cha do ràinig/cha d' ràinig
chan eil
chan fhaca
chan fhuilear
cha tàinig
cha tuirt, cha tubhairt
cha tug
chi
chite/chithist(e)
chluinnt(e)/chluinnist(e)
chuipe *v whipped*
chun
chunnacas
chunnaic/chunna
ciad *first*
ciamar
cia mheud
cidhe *pier, quay*
cidsin
cile *kilo*
cileagram (kg for short)
cilemeatair (km for short)
cinnteach
ciobair
ciopair *kipper*
ciudha *queue*
ciutha *hair bun*
clach-mheallain *pl clachan-meallain*
clag
claigeann
clann-nighean
clàr-ama
clàr-gnothaich
clàr-innse
cleachdte
clìc
clìceach
cliobach
cliop *haircut*
clisgeadh
clò
cloc *clock*

cnàimh *bone*
 cnàimhneach *skeleton*
 cnàmh *digest*
 cnap
 cnap-starra(dh) *pl cnapan-*
 starra
 cnatan
 cneasta
 cnoc
 cnuimh
 co-aimsireil
 co-aontaich
 cò às a tha thu?
 co-bhanntachd
 cochall
 co-chomann
 co-chòrdadh
 co-dhalta
 co-dhiù
 cofaidh
 Co-fhlaitheas (An)
 cofhurtachd
 cofhurtaich
 cofhurtail
 coibhneas
 coibhneil
 coidse
 còig
 coilean *fulfil*
 coileanta *complete, perfect*
 coilleag *cockle; sand-dune*
 coimeas *comparison*
 coimisean
 coimpiutair
 coingeis
 coinnlear
 co-ionann
 co-ionannachd
 còir-bhreith
 còir-bhòtaidh
 Coiria *Korea*
 coiridh *curry*
 coitheanal
 co-là-breith
 co-labhairt
 cola-deug/ceala-deug

colaiste
 colann
 colòiniach *colonial*
 coloinidh
 coltach
 coltas
 coluadar/co-luadar
 comadaidh *comedy*
 comaig *comic*
 comann
 comas *ability*
 comataidh *committee*
 combaist
 comhaois *person of similar age*
 comharra
 còmh-dhail
 còmhla
 còmhlan
 còmh-nard
 còmh-radh
 còmhrag
 còmhstri
 còmh-thràth *twilight*
 com-pàirt
 com-pàirtich
 contraigh
 consal *consul*
 co-ogha
 co-òrdanaich
 copar
 còrnair
 corpailear
 corporra
 cosg
 cosgais
 costa *coast*
 cothrom
 crac *chat, crack*
 cracte
 crannchur
 crannchur-gill *raffle*
 craiceann
 crèadh
 creideamh
 criogaid
 crioplach

Criosd(a)
 Criosdaidh
 Criosdail
 criostal *crystal*
 cròg
 crosta
 crostachd
 cruinne(-cè) *world, universe*
 Cruthaidhear, (An)/Crutheadair, (An)
 God, the Creator
 Cuaigear *Quaker*
 cuango *quango*
 cuaraidh
 cuartaich/cuairtich
 cùbaid/cùbainn
 cucair *cooker*
 cudrom/cuideam
 cudromach
 cuibheall/cuibhle *n*
 cuibhil *v wheel vn cuibhleadh*
 cuibhle/cuibheall *n*
 cuideachail
 cuideigin
 cuidhtas
 cuingealachadh
 cuin a thig i?
 cuin(e)
 cuinn(l)ean
 cuip *n, v whip*
 cuir *vn cur*
 cùis-lagha
 cùis-uabhais
 cuithe *cattle fold; pit*
 cuithe-sneachda *snowdrift*
 cùlaibh
 culaidh-ghràin
 culaidh-mhagaidh
 culaidh-thruais
 cultar
 cultarach
 cum *shape*
 cùm *keep*
 cumadh
 cumail
 cumanta
 cunntas

cunntair *counter (shop);
bank teller*
cuòram *quorum*
cuota *quota*
curraicealam
cuspair
cuspann/cusbann

d

da *to him/it*
dà *two*
dachaigh
dad
Dadaidh
dàibheadh
dàibhear
dàibhig
daineamaig *n*
daineamaigeach *adj*
daineamait
daineamo
daingeann
daingneachadh
daingnich
daithead *diet*
dam *dam*
Dàmhair (An)
danns(a)
daoimean
daor
dàrna/dara
da-riribh/dha-riribh
dathte
deach/deachaidh
deadhan *dean*
deàlrach
deamhais
deamocrasaidh
deamocratach
dearbhte
deàrrsach
deasbad
deasg
dèidheil
deilignit *gelignite*

deireadh-seachdain
deit *date*
deotar *jotter*
deothail *suck*
deug
deugaire
dha *to him/it*
dhà *two*
dhachaigh
dhaibh(san)
dha-riribh/da-riribh
dhàsan
dh'fhalbh
dhi *to/for her/it*
dhibh(se) *of/off you pl*
dhinn(e) *of/off us*
dhiom(sa)
dhiot(sa)
dhith(se) *of/off her/it*
dhise *to her*
dh'ith
dhiubh(san) *of/off them*
dh'òl
dhòmhsa
dhuibhse
dhuinn(e) *of/off you*
dhut(sa)
dian *intense*
Diardaoin
diathad
dicheall
Diciadain
didean
Didòmhnach
didseatach *digital*
digear
Dihaoine
dilleachdan
Diluain
Dimàirt
dineasair
dinichean *jeans*
dinn *cram, stuff*
dinnear
diochuimhnich
diofar

dìoghail/dìol *avenge; repay*
dìoghaltas
diombuan
dion *defend*
dioplòmasach
dioplòmasaidh
dìoro *giro*
diosgo
Disathairne
dithis
diùraidh *jury*
dleastanas
doca *dock, hollow*
docair
doile/doileag/doilidh *doll*
doilgheas
dolair
domhainn *deep*
domhan *world*
dòrainneach
doras
dosgainn
dotair (Dr for short)
do ur *to your*
drabasta
dràibheadh
dràibhear
dram/drama *dram*
dràma *drama*
draoidh
drèana
dreasas
dreuchd
drioftair
drithleann *sparkle*
dr(i)ùchd
droga
drùdh *drop*
drudhag/drùdhag
drùdhag/drudhag
drùidh *soak into*
drùidhteach
dubh-fhacal *riddle, enigma*
dubh-ghorm
Dùbhlachd, An
ducs *dux*

duineil
Dùn Èideann
dùthchasach

e

e *he/it*
eacarsaich
eaconamach
eaconamachd
eaconamaidh
eaconamair
Eaconamas Dachaigh
eacstasaidh *ecstasy (the drug)*
eadar-àm
eadar-amail
eadar-lion
èadhar *air*
eadhon
èadhraig *v air*
eagal
eala
ealain (not 'ealan')
ealla (as in 'gabh ealla ri')
ealtainn
eanraich
earball
èarlas/àirleas
Earra-Ghàidheal
eas-aonta *disagreement*
easaontas *transgression*
easbaig
easbhaidh
easbhaidheach
èasgaidh
easgann
eatarrasan
èiginneach/èigeannach
èigh
èigheach(d)
èiginn
'eil?
eileagtronaigeach
eileamaid
eilean
eilthireach

einnsean
einnseanair
einnseanaireachd
Èireannach
èirich *v rise vn èirigh*
èiridh *will rise*
Èirisgeigh
eisimeil
eisimeileach
eisimpleir
èist
èisteachd
Èitseal
esan
eucoir
eucorach
eud
eugmhais

f

fa chomhair
fa chùis
facs *fax*
factaraidh
fàd
fa-dheòidh *finally*
faic
faiceall/faicill
faiceallach/faicilleach
faicte/faicist(e)
faidhle *n file*
faidhl(ig)
faigh
faighnich
faileas
faillich/fairtlich
fàillig/fàilnich
failmean *knee-cap*
fàinne
fàire
fàisgte
fa leth
fallain
fallas
famhair/fuamhaire

fa-near
faobhar
faochadh/faothachadh
faoileag
Faoilleach (Am)
far-ainm
faram
faramach
farchluais
farsaing
fa sgaoil
fastaidh
fastaidhear
fathann
feabhas
feadhainn
feallsanachd
fear
fèar *just, exactly*
fearail
fear-ceàird
feareigin
fear-labhairt
fear-lagha
fear na cathrach
fèarr/fheàrr
feart *virtue; heed*
feasgar Dimàirt
feasgar na Sàbaid
fèath
fèileadh *kilt*
fèist *feast, banquet*
feuch *try*
feur *grass*
feurach
feusag
feusgan
fhathast
fhuair
fhuaras *was found*
fiacail
fiach *worth*
fiar *squint*
fideiseach *fidgety*
fidheall
fichte

fillte
 film
 fion
 fìor *true*
 firean *righteous/worthy person*
 fireanachadh *justifying*
 fireann
 fireannach
 fir-eun *eagle*
 firinn *truth*
 firinneach *truthful*
 fitheach
 fodha *under him/it*
 fòdhpa
 foghain *suffice*
 foghlam
 fòghnan *thistle*
 fòidhpe
 foighidinn
 foighidneach
 foillseachadh
 fairfeach
 foirm *form*
 follaiseach
 fon chuthach
 fosgladh *opening*
 fraighig/praignig *fry*
 Fraingis *French language*
 Frangach *French person*
 freastal
 freumh
 frids *fridge*
 fuaigheil *v sew vn fuaigheal*
 fuaigheal *n sewing*
 fuaim
 fuamhaire/famhair
 fuasgladh *solving, loosening*
 fuathasach *very, terribly*
 fùdar/pùdar
 fuidheall *remainder*
 fuiling *v suffer vn fulang*
 fulang(as) *n suffering*
 furasta
 furm *stool*

g

Gàidheal
 Gàidhealach
 Gàidhealtachd
 Gàidhlig
 gailleann
 gaileis *braces*
 gaineamh
 gainmheach
 gàirnealaireachd
 Gall
 Gallta
 gamhlas
 gànraich
 gaoisid
 gaoth
 gar *v warm oneself vn garadh*
 gàrlach *nyaff/irritating person*
 gàrradh
 gasta
 gèadh
 geal
 geall
 gearain *v complain vn gearan*
 gearan *complaint*
 gearastan
 geàrd
 Gearran (An)
 gearran *gelding*
 geàrr-chunntas
 geimhleag
 geoimeatraidh *geometry*
 ge-tà *however*
 geur
 geurchuiseach
 gheat *yacht*
 Giblean (An)
 gidheadh
 Gilleasbaig
 giorna-giùirne *helter-skelter*
 giuthas
 glacte
 glaine *adj cleaner*
 glainne *glass*
 gleus

gleusta
 gloidhc
 glù(i)n
 gnìomhachas
 gnù *surly*
 goil *boil*
 goilf
 goilfear
 Goill
 graf
 gràin
 gràineil
 gràinich
 gràinne *a single grain*
 gràmar
 Gramasdal
 gramataigeach
 gràn *grain*
 grànda
 greann
 grèata *grate (fireplace)*
 grèim
 greusaiche
 gu leòr
 gun fhiosta
 gun do rinn/gun rinn
 gun robh

h

haidhp *hype*
 haidridean *hydrogen*
 hama
 hangar
 heileacoptar
 hocaidh *hockey*
 hòro-gheallaidh
 hù-bhitheil *stramash*

i

iac *yak*
 lapan
 iarann
 iar-cheumnaiche
 Iar-Cheann-suidhe

iarnaig
iar-ogha
iarrtas
iathadh
idrisgeach *fidgety*
ìle
imeachd
imlich
ìmpire
ìmpireachd
Inbhir Aora
Inbhir Nis
ine *finger nail*
inneal-ciùil
inneal-fighe
inneal-measgachaidh
Innse Gall
inntinn
iocshlaint
iòga *yoga*
iogart *yogurt*
ioma(dh)
ioma-dhathach
iomadh duine
iomadh-fhillte
ioma-ghaoth
iomchaidh
iom-fhillte
ìomhar
iomnaidh
iomrall
ionad-fàilte
ionad-fiosrachaidh
ionad-slàinte
ionad-spòrs(a)
ionann
iongantach
iongantas
iongnadh
ionmhainn
ionnsaich
ionnsaichte
ionnsaigh
ionnsramaid
ionnsramaideach
Iorc *York*

iorghail
iosal/iseal
iosgaid
iriosal
irioslachd
isbean
Iseabail
isle
is mathaid
Israelach/Iosaraileach
is toigh le/is toil le
iubailidh *jubilee*
Iuchar (An t-)
Iùgoslàibhia
Iupatar

I

Iacasadal
Iachdann
Iagchuisseach
Iaimrig
Iaiste
Iàmh
Iàmh-an-uachda(i)r
Iàmhchair
Iampa
Iàrach-lin
Iàraidh
Iàrna-mhàireach
Iastaig
Iatha/là
Iatha-breith
Iatha-fèille
Iatha/Là Luain
Iatha/Là na Sàbaid
Iatheigin
Ièabag/Ièobag
Ieabaidh
Ieabhar-Iatha/Ieabhar-là
Ieabharlann
Ieaghte
Ieagte
Ieann
Ieasbach *lesbian*
Ieas-Stiùiriche

Ieathann
Ieathase
Ieig mu sgaoil
Ièine
Ieis(-san)
Ieiteachas
Ièobag/Ièabag
Ièòman *moth*
Ièomhann *lion*
Ièonte
Ièor
I(e)òsan *window pane*
Iethbhreac
Ieth-bhreith
Iethchar
Iethcheann
Ieth-cheud
Iethchiallach
Ieth-chuairt
Ietheach
Iethoireach *isolated*
Ieth-uair
Iì *surface film*
Iide(adh)
Iilidh
Iiodraig
Iiomhte
Iiosta
Iobhte
Iocair
Ioch Baghasdail
Iogaidh
Ioidhne
Ioidseadh
Ioidsear
Ioidsig *logic*
Ioidsigeach *logical*
Ioilipop
Ioisgte
Iom
Iuathaireach *high-spirited, mischievous*
Iuaths
Iùbach
Iùbte
Iuchd

luchd-ciùil
luchd-ealain
luchd-obrach
luchdte
luchd-turais
Lùnastal (An)
Lunnainn
lùths

m

Mac a' Ghobhainn
MacAilein
MacAmhlaigh
Mac an Aba
Mac an t-Saoir
Mac-a-phi
MacCoinnich/MacChoinnich
MacIlleMhaoil
mac-meanmna/mac-meanmainn
mac-samhail
mac-talla
madadh-allaidh
madainn
maicreasgop *microscope*
maids *v match vn maidseadh*
maids(e) *match, game*
maighdeann
maighstir
maighstir-sgoile
màileid
mairtfheòil
maith/math *forgive*
maitheanas/mathanas *forgiveness*
maitheas/mathas *goodness*
manaidsear
maoil *forehead*
mar-aon
mar-bhith *fault, blame*
mar eisimpleir (me for short)
margaid
màrsail *marching*
mar sin air adhart (msaa for short)
Màrt (Am)
mar-thà/mu thràth
mas e do thoil e

mas fhior
ma-tà/ma-thà
matamataig
matamataigeach
math/maith *forgive*
mathanas/maitheanas
forgiveness
mathas/maitheas *goodness*
m' athair
math dh'fhaodte
math 's gu bheil e
meacanaig
meacanaigeach
meadhan
meadh-bhlàth
mean/mion *small*
mèaran/mèanan *yawn*
mèaranaich/mèananaich
yawning
mèarsadh
meas
meata
meatafor
meidigeach
meileabhaid *velvet*
mèinneadair
mèinnir *mineral*
mèinnireach
mèirle
meòrachadh
meòrachail
meòrachan
meòraich
meud
meudaich
meur
meuran *thimble*
meur-chlàr *keyboard*
mial
mialaich/miathalaich
mial-chù
mias *basin*
miast(r)adh *havoc*
mì-chàilear
mìchiatach/mì-chiatach
mì-chliù

mì-chofhurtail
mì-fhallain
mì fhèin/mì fhìn
mì fhìn/mì fhèin
mìlegram (mg for short)
mìliotair (ml for short)
mìlemeatair (mm for short)
mill
millean
milleanair *millionaire*
mì-mhodh
mì-mhodhail
minig
ministear
mion/mean *small*
mion-chànan
mions *mince*
miorbhail
miorbhaileach
mì-phroifeiseanta
mios *month*
mì-rùn
miseanaraidh
mocheirigh
modail *model*
modal *module*
mòdam
moileciuil
mo leabhar-sa
monmhar
mòr
mòrchuis
mòrchuiseach
mòr-dhail
morgaids(e)
mòr-roinn *continent*
mòr-shluagh
mòr-thìr *mainland*
mosgioto *mosquito*
mu choinneamh/mu choinneimh
mu chuairt
mu dheidhinn
muicfheòil
muileann
muilicheann/muinichill
muiltfheòil

muinighin
muinntir
muncaidh
mur(a) *unless*
murtaidh *sultry*
mus *before*
Muslamach
mu thràth/mar-thà

n

nàbaidh
na b' òige
nach bi
nàdar
nàdarrach
Na Hearadh
naidheachd
naidhlean
naochad
naoi/naodh
naoi air fhichead/naodh air fhichead
naoi-deug/naodh-deug
naoidheamh/naodhamh
naoinear/naodhnar
neach-ciùil
neach-ealain
neacheigin
neach-gairm
neach-labhairt
neach-sgrùdaidh
neach-teagaisg
nèamh
nèapaigin, nèapraig(ear)
neas *weasel*
neasgaid *a boil*
nèibhidh
neo-ar-thaing
neochoireach
neo-eisimeileach
neo-fhoirmeil
neòghlan
neoichiontach
neoichiontachd
neo-lochdach
neoni

NicllleDhuinn
nighneag
nithear *will be done*
niùclasach
nobhail
nuair

o

obair-dachaigh
obair-ghrèis
obair-làimhe
obair-latha
Òban (An t-)
Obar Dheathain
obraichean
ochdad
ochd-deug
Ògmhios (An t-)
ogsaidean *oxygen*
Oidhche Ardaoin
Oidhche Challainn
Oidhche Chiadain
Oidhche Dhòmhnaich
Oidhche Haoine
Oidhche Luain
Oidhche Mhàirt
Oidhche na Sàbaid
Oidhche Shamhna
Oidhche Shathairne
oidhirp
oifigear
oifigeach airm
oifigear leasachaidh
oifigeil
òigear
oilisgin
oillteil
oilthigh
òinseach
oirbh(se)
òirdheirc
òirleach
oirre *on her*
oisean
Ollamh (An t-)(An t-Oll for short)

onair
onarach
opairèisean *operation*
opara *opera*
òraidiche
orains
orainsear
òran càraid
òran luaidh
òrdaich
òrdaighean
òrdugh/òrdan
òrdugh cùirte
orra *on them*
os cionn
os ìosal *secretly*
os làimh
os-nàdarra(ch)
òson *ozone*
ostail
Ostair (An)
òstair *hotelier*
othaisg *p/othaisgean/òisgean*

p

Pabaigh
paidh *pie*
paidhir
paidse *patch*
pàigh *pay*
pàipear-naidheachd
paireafain *parafin*
pairilis *paralysis, palsy*
paisgte
pàiste
paistiuraich *pasteurise*
pannal *panel*
paraimeatair *parameter*
paraisiut
paròil
parsail
partaidh/pàrtaidh
pasgan
pathadh
peansail

pears-eaglais
 peile
 peinnsean
 peirceall
 piàno
 pinc
 piob-mhòr
 pioramaid
 piotsa *pizza*
 pitheid
 plana cànan
 plana leasachaidh
 plastaig
 plèan(a)
 plèastair/plèastrraig *v plaster*
 plèastar *n*
 pleidhe *playtime, interval*
 plòidh
 poball
 poblach *public*
 poblachd *republic*
 poidhleat *pilot*
 poidsear
 poidsig
 poileas
 poileasaidh
 poilitigs
 poilitigeach
 poirdse *porch*
 pòla/pòile *pole*
 pongail
 post(a)
 pòsta
 post-dealain (post-d for short)
 practaigeach
 pragmatach
 preusant
 prìomh bhaile
 Prìomh Mhinistear
 prionnsapal
 pròbhaist
 proifeasair
 proifeiseanta
 proipeilear
 pròiseact
 proiseactair

pronn
 pronnasg *sulphur*
 Pròstanach
 pròtacal
 prothaid
 prothaideach
 prothaidich *v*
 protractair
 pùdar/fùdar *n*
 purpaidh/purpar *purple*

r

raidhc *rake (person)*
 rairhd *ride*
 ràinig
 ràith(e)
 raon-cluiche
 rathad-mòr *main road*
 rèabhaireachd *rambling (in
the sense of walking)*
 reasabaidh
 rèidio
 rèidiografaidh
 rèidium
 rèidius
 rèisimeid
 reoth *freeze*
 reothadh
 reòthta/reòthte
 reubte
 reudan *woodworm,
woodlouse, etc*
 riaghailt
 ribh(se)
 ribheid
 rinc-deighe
 rinn(e) *to us*
 rioghachd
 rionnach
 rionnag
 ris(-san)
 ri taobh
 ro *before (not roi/roimh)*
 roghainn
 roilear

roilig
 roinn dealbhachaidh
 ro-innleachd
 roinn ionmhais
 rola/roile *roll*
 ro-ràdh
 ròsta
 rothaig *wind up*
 rùbarab *rhubarb*
 rubha
 rudeigin
 r(u)idhil *v*
 r(u)idhle *n*
 rùilear
 rùisg *v peel*
 Rùm
 ruma *rum*
 rùm-cadail
 rùm-suidhe
 rùm-teagaisg
 rùrach/rùileach
 rùsg *n peel; fleece*

s

sa, san *sg in the*
 's a *and his/her*
 sabhal *pl saibhlean*
 sabhs *sauce*
 saibhear *culvert*
 saidhbhir *rich*
 saidhbhreas *riches*
 saidhleafòn
 sail *pl sail(th)ean beam*
 sàil *heel*
 saill *v salt vn sailleadh*
 saimeant
 sàirdseant
 sàl *brine*
 salchar
 's am *and the/their*
 samhail
 Samhain (An t-)
 samhla
 's an *and the/their*
 's ann

saorsainneachd <i>joinery</i>	seòmar-leapa	sion <i>anything</i>
saorsainneil	seud	Siona <i>China</i>
Sasainn	seun <i>charm, spell</i>	Sionach <i>Chinese</i>
Sasannach	seunta	sionnsar
's dòcha	seusan	siop <i>zip</i>
's e	's fheadar	siopsach <i>gypsy</i>
seabra <i>zebra</i>	Sgalpach	sioraf <i>giraffe</i>
seachain	Sgalpaigh	siorc <i>shark</i>
seachdad	Sgarp (An)	siorraidh
seachdain	Sgarpach	siostam
seachdainean	sgeidse <i>sketch</i>	sitheann
seadh <i>aye, yes</i>	sgeul	siud
seagh <i>sense</i>	sgi <i>v ski vn sgitheadh</i>	siuga
seaghail	sgiamh	slac <i>slack, weak</i>
seagsaidh <i>sexy</i>	sgian	slaic <i>blow</i>
seal <i>a while</i>	sgileil	slaighd
sealastair/seileastair	sgillinn	slaigh tear
seall	sgiort(a)	slaigh tearachd
Sealtainn	Sgitheanach	sleamhainn
seanail <i>channel</i>	sgiths	sleids
seanailear	sglèat	sliseag
seanchaidh	sgoilear	sloc <i>pit</i>
seanchas	sgoinneil	smachd
seanfhalac	sgreamh	smaoinich <i>vn smaoineachadh</i>
seans(a)/teans(a)	sgreamhail	's math
seansailear	sgreataidh	('s) math dh'fhaodte
seantans	sgreuch <i>scream</i>	's maite/'s mathaid
seaplain <i>chaplain</i>	sgrìob-cheangail	smeur
searaidh <i>sherry</i>	sgriubha	smiogaid
searmon	sgriubhaig	smior
searmonaich	sgriubhaire	smocadh
seasgad	sguilearaidh	smocaig <i>v smoke</i>
seatlaig	's i	sna <i>pl in the</i>
seic <i>cheque</i>	siabann	snaidhm/snaoim
seiche <i>hide</i>	siad <i>hero</i>	snaigheadair
seilear	's iad	snaigheadh
seileastair/sealastair	sian <i>storm</i>	snàithlean
seirbheis	sib' fhèin (short for sibh fhein)	snaoim/snaidhm
seirbheiseach	similear	snàthainn
sèithear	sinc <i>sink; zinc</i>	snèap
sèithear-cuibhle	sinn-seanair	snìomhte
seit-phlèan	sinn-seanmhair	so-dhèanta
seo	siochaint	soidhne
seòclaid	Siog <i>Sikh</i>	soidhnig
seòmar-bìdh	siogàr <i>cigar</i>	soifiosaigeach
seòmar-ionnlaid	siogarait <i>cigarette</i>	soircas

sòisealta
 soisgeul
 soitheamh *tame*
 solas *light*
 sòlas *joy*
 'son (short for airson)
 sòn *zone*
 sònraichte
 spaidis
 Spainn(t)each
 Spainn(t)is
 spanair
 speal
 spiosrach
 splais
 spreadh *vn* spreadhadh
 spreig
 spreòt *incite*
 sprochd
 sprùilleach
 srac *vn* sracadh
 Sràid na h-Eaglais(e)
 srainnsear
 srath
 sreap/streap
 sreapadair/streapadair
 sreapadaireachd/streapadaireachd
 sreothart
 sreothartaich
 srùbag
 stàball
 staidhre
 stairsneach
 staitistearachd *statistics*
 staitistigeil
 staoig *steak*
 steall
 steatasgop
 steig *v* *stick*
 steigeach
 stiùidio
 stiùireadair
 stiùir *vn* stiùireadh
 stiùrag
 stoidhle
 stòiridh

stòr
 stràc
 strèan
 streap/sreap
 streapadair/sreapadair
 streapadaireachd/sreapadaireachd
 strì
 strioch
 structar
 sù/sutha *zoo*
 suaicheanta *noteworthy*
 suaitheanta *awful*
 sùbailte/subailte
 sùbailteachd/subailteachd
 subsadaidh
 sùgh orainseir
 suidse *switch*
 sùigh
 sùim *sum; regard*
 suiteas *sweet pl* suiteis
 sweets
 suirghe
 sùith *soot*
 Sultain (An t-)
 subsaint

t

tacsas *help*
 taghta *fine*
 taghte *chosen*
 tagsaidh *taxi*
 taidh
 taidhear/taidhr
 taidhl
 taidhp
 taigh
 taigh-bìdh
 taigh-cluiche
 taigh-cùirte
 taigh-òsta
 taigh-seinnse
 tàinig
 tairig/tarrag *nail*
 tàirnean/tairgean/tarragan
 nails

tairsgeir/treidhsgeir
 taisbeanadh
 taisgte
 tana
 tancair
 taobh-duilleig(e) (td for short)
 Tarasaigh
 tarcais
 tarcaiseach
 tastan
 TBh
 tè
 teacsa
 teampall
 teanamaint
 teanas
 teans(a)/seansa *chance*
 tèarainte
 tèarainteachd
 tèarmann
 teàrn *vn* teàrnadh
 teatha/ti
 tè-eigin
 teicneòlach
 teicneòlas
 teicnigeach
 tèile (ie tè eile)
 telefòn
 teip
 teirm *term*
 teis-meadhan
 tè-lagha
 telebhisean
 telesgop
 teòiridh *theory*
 teòiridheach *theoretical*
 teòth
 teòthachd *temperature*
 thàinig
 tha mi 'n dòchas
 thathar/thathas/thatar
 tha toil agam
 thig
 thoir fa-near
 thugainn/tugainn/tiugainn
 thuir, thubhairt

ti/teatha
 till *vn* tilleadh
 timcheall
 tiogaid *ticket*
 tionna *tin*
 tionsail *tinsel*
 tioraidh *goodbye*
 Tiristeach/Tiridheach
 tìr-mòr
 titheach
 tiugainn/thugainn/tugainn
 tobar *m gen* tobair
 f gen tobrach
 Tobar Mhoire
 todha *hoe*
 tofaidh
 togsaid/tocasaid
 togte
 toinisgeil
 toirds *torch*
 tomàto *pl* tomàtohan
 tombaca
 tò(i)n
 tonsail
 tost *silence*
 tost(a) *toast*
 tostach
 trafaig
 traidhfeal *trifle*
 traidhsagal
 traidiseanta
 trainnse
 tràlair
 trasta *adv diagonal*
 trealaich
 treamhlaidh *bug*
 trèan(a)
 trèan *v vn* trèanadh
 trèan(aig) *v*
 treidhe
 treidhsgeir/tairsgeir
 triùnal
 trilleachan
 trìoblaich *triple*
 triom *mood*
 trithead

tritheamh (an)
 tro (not 'troimh')
 troigh *foot* (measurement)
 troilidh *trolley*
 troimh-a-chèile
 troimhesan
 truileis
 truinnsear
 trustar
 tuairmse
 tuarastal
 tubaist
 tugainn/thugainn/tiugainn
 tughadh
 tuilleadh
 tui(r)neap
 tuireadh *lament*
 tuirt, tubhairt
 turadh *dry weather*
 turas

U

uabhar
 uabhas
 uabhasach
 uaimh
 uaireigin
 uàlras *walrus*
 uamhraidh *very, terribly*
 uanfheòil
 ubhal
 uèir-bhiorach
 ugh
 ùghdarras
 uidheam-glanaidh
 uile-gu-lèir
 uilinn/uileann
 uill *well*
 uimhir
 uiread
 uireasbhaidh
 uirle-thruis *chaos, stramash*
 uirsgeul
 Ulapul
 unnta

Ùna
 uncail
 Urànas
 ùrlar
 ùrnaigh
 urra
 urrainn
 Urramach (An t-) (An t-Urr
 for short)
 ùruisg
 uspag

 X
 x-ghath